

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte 29. mars 1962 kl. 10.

Møtet ble ledet av formannen, F i n n M o e .

Til stede var: Bondevik, Braadland, Kjøs, Langhelle, Langlo, Finn Moe, Nordahl, Erling Petersen, Jakob Pettersen, Klippenvåg (for Reinsnes), Røiseland, Rakel Seweriin, Stray (for Bergesen), Borgen, Borten, Hareide, Hegna, Hønsvold, Møller Warmedal (for John Lyng), Johs. Olsen, Treholt og Watnebryn.

Formannen: Det var meningen at vi skulle gjennomgå det som foreligger av *utkast til innstillingen om Det europeiske økonomiske fellesskap*, men før vi begynner med det, vil jeg gjøre oppmerksom på at vi, som det fremgår av innkallelsen, i arbeidsutvalget har drøftet en foreløpig arbeidsplan som går ut på at vi har møte i den utvidede komite i dag og i morgen. Det er da selvsagt mulighet for videre å ha møter lørdag, sannsynligvis ikke mandag, da det vil bli et langt møte i Odelstinget, men tirsdag. Meningen var da at vi skulle forsøke å gjøre oss ferdige med innstillingen i løpet av onsdag, og der er truffet forberedelser til at innstillingen kan foreligge mangfoldiggjort torsdag morgen, og i trykt stand ikke så lenge etterpå. Det er den arbeidsplan vi vel da får arbeide etter.

Hegna: Jeg synes man for så vidt var kommet til en god konklusjon i den debatten man hadde i møtet sist, at man ville forsøke å fremskynde behandlingen så meget som mulig under hensyntagen til de krav som må stilles til arbeidet, og straks gå i gang med behandlingen av stoffet, så man i hvert fall kunne oppnå så pass meget at man kunne ha innstillingen ferdig til man skilles før påske, og gjerne litt før hvis det var mulig. Det tror jeg er den riktige konklusjon å trekke i spørsmålet om tidsfølgen.

Den arbeidsplan som er lagt fram her nå, vil jeg helst oppfatte som et forslag fra formannens side til denne komite. Jeg er ikke sikker på om arbeidsutvalget egentlig har noe mandat i forbindelse med arbeidsplanen, den skulle vel bare bearbeide stoffet. Det er ganske klart at som et forslag fra formannen er det ganske korrekt å legge det fram, men jeg tror det er riktig at man blir stående ved det som man kom fram til i siste møte.

Ellers vil jeg si som en personlig oppfatning at jeg ikke synes det kan være nødvendig med noen lang debatt om dette nå, men at man straks bør komme i gang med å bearbeide stoffet. Personlig er jeg interessert i å få det ferdig hurtigst mulig, for vi har meget å gjøre i finanskomiteen også.

Formannen: Før jeg gir ordet til neste taler, vil jeg bare si at det nettopp er gjort ut fra den konklusjon man nådde fram til, at man skulle gjøre et forsøk på å få innstillingen ferdig. Denne arbeidsplanen er da satt opp ut fra dette ønske. Selvsagt har det aldri vært tanken i det såkalte arbeidsutvalg, den ordinære utenrikskomite, at

den også kunne bestemme for den utvidede utenrikskomite, men det er altså vårt forslag til arbeidsplan.

Borten: Jeg vil bare si fra at det er et spørsmål jeg gjerne vil få ta opp senere i dette møtet.

Johs. Olsen: Det gjelder forslaget til arbeidsplan. Det er slik at vi i andre komiteer også har meget viktige saker som det gjelder å få gjort ferdige. I morgen er det f.eks. fastsatt møte her til kl. 10. Det er et spørsmål om man kunne utskyte det møtet til kl. 11. Vi har i fiskerikomiteen to viktige saker som det haster svært med, og på den måten ville vi få noen tid til rådighet så vi kunne få gjort innstillingene der ferdige først.

Formannen: Vi får komme tilbake til det senere.

Kjøs: Jeg vil gjerne minne om den diskusjon og den avstemning vi hadde i det forrige møte i den utvidede utenrikskomite. Når hr. Hegna sier at dette er formannens forslag og at det er et opplegg fra arbeidsutvalget, så er ikke det riktig, for i siste møte i den utvidede komite var det nettopp det siktepunktet at innstillingen skulle avgis den 4de som ble drøftet, og det ble det stemt over. Jeg mener at den arbeidsplan som er satt opp nå, bygger direkte på det som ble diskutert og på den avstemning som ble holdt i det siste møtet i den utvidede utenrikskomite. Jeg vil gjerne ha sagt dette, for at der ikke skal være noen misforståelse i så måte.

Bondevik: Eg har ikkje noko særleg å leggja til det som eg sa sist. Eg ga då uttrykk for at eg for mitt vedkomande var interessert i å få tilrådinga ferdig så snart som eg fann det forsvarleg, men eg sa også tydeleg ifrå at eg meinte den arbeidsplanen som var lagt fram, ikkje var forsvarleg frå mitt synspunkt.

Når det no vart nemnt at denne arbeidsplanen truleg er den som utanriksnemnda skal fylgja, vil eg seia at eg alltid har gjeve uttrykk for at eg ikkje trur denne arbeidsplanen er gjennomførleg, og eg vil ha poengtert det svært sterkt. Men eg har ikkje det minste imot at me siktar mot dette målet, og kan me nå det, er ingenting betre enn det. Men eg trur det er heilt urealistisk å tenkja slik.

Hegna: Det er bare en kort bemerkning. Når det gjelder det som skjedde i siste møte, må det jo føyes til at etter voteringen var det en del kommentarer omkring situasjonen både for vurderingen i komiteen selv og også med sikte på spørsmålet om tidspunktet for debatten. Jeg fikk inntrykk av at det vel ikke var noen da som mente at man kunne betrakte det som fastlåst at innstillingen skulle avgis 4. april. Det kan hende det ikke var helt klart, men jeg vil ikke si at det var noen misforståelse fra min side.

Røiseland: Som kjent hadde eg eit visst framlegg i siste møte, idet eg meinte vi skulle gjere ferdig tilrådinga før påske og så ta ordskiftet frå og med 25. april og

utover. Men det fikk ikkje tilslutning – eg er klår over det, og det er heilt rett det som hr. Kjøs sa om resultatet av røystringa.

Borten: Jeg er enig med dem som sier at det er ønskelig å få innstillingen ferdig, for ingen har interesse av at den ikke blir gjort unna, det er helt klart. Så jeg skjønner ikke at det kan være grunn til å føre noen særlig lang debatt om dette, og heller ikke skjønner jeg verdien av en votering, for det blir jo først og fremst muligheten for å få innstillingen med merknader ferdig som blir avgjørende for når den kan avgis. Og hvor vidt det vil lykkes å holde datoen 4. april, det vil tiden vise.

Formannen: Hvis det er møter det står på, så er det god tid til å ta møter.

Kjøs: Det er ikke jeg som har reist denne debatten, men jeg vil gjerne ha føyet til at det i siste møte også var en forutsetning at hvis det ikke lyktes å få avgitt innstillingen den 4de, ville man komme tilbake til spørsmålet om timeplanen.

Formannen: Vi får da komme tilbake til det spørsmål i neste uke når vi ser hvordan det går.

Hr. Johs. Olsen har spurt om ikke møtet i morgen kunne utsettes til kl. 11 for at der først kan holdes møte i fiskerikomiteen, og det har jeg for mitt vedkommende ingenting imot. Jeg gjør oppmerksom på at det da selvsagt kanskje kan bli nødvendig å ta kveldsmøte eller møte lørdag. Det vil avhenge av hvor langt vi kommer. Er komiteen enig i at vi utsetter møtet i morgen til kl. 11? – Jeg hører ingen opposisjon, så det er vedtatt.

Borten: Når jeg annonserte at jeg gjerne ville få ordet senere, var det bare for å få klarhet om hva som er retningslinjene i relasjon til den henstilling jeg tok opp ved slutten av grunnlovsdebatten.

Formannen: Jeg kan bare si at den behandlet vi i den ordinære utenrikskomite i går. Presidentskapet har sendt den til den ordinære utenrikskomite, og jeg tror at saken der fikk en for hr. Borten og hans gruppe tilfredsstillende løsning.

Borten: Jeg ville bare nevne det for å få det klart, og jeg vil gjerne ha svar på det. Jeg for min del er ikke så sikker på om det ikke er den utvidede komite som er det rette forum for den saken. Det ble jo sagt under grunnlovsdebatten at fortolkningsspørsmålet ville komme opp i hvert enkelt konkrete tilfelle, og det konkrete tilfelle vi har nå er jo forhandlingene med Fellesmarkedet. Og den saken er det jo den utvidede utenrikskomite som har, så jeg tror nok det er den som er det rette forum.

Når jeg gjentar det i dag er det for å få klart hva som blir retningslinjene. Jeg kjente ikke til det som har skjedd i mellomtiden. Det kan hende det er svar nok. Men

jeg ville gjerne ha nevnt det her også av den grunn at jeg mener det bør stå i referatene at spørsmålet er reist, så man vet hva det er snakk om i fremtiden.

Formannen: Hr. Borten er jo selv medlem av Presidentskapet, så han vil jo i presidentskapsmøte imorgen få svaret som vi har gitt Presidentskapet.

Borten: Det kan vel meddeles her hva det svaret går ut på.

Formannen: Skal vi reise den debatten her? Det er jeg i stor tvil om.

Watnebryn: Jeg synes nok det må være litt orden i behandlingen av saken. Det er ikke det spørsmålet vi skal drøfte.

Formannen: Jeg ville anse det bedre, hvis hr. Borten er misfornøyd ...

Borten: Jeg er ikke misfornøyd.

Formannen: Men hvis hr. Borten skulle være misfornøyd med komiteens avgjørelse, ville jeg anse det bedre at han reiser saken senere i den utvidede utenrikskomite.

Hegna: Vi må vel ha anledning til å komme tilbake til spørsmålet under behandlingen av det stoff som vi har når det gjelder den innstilling vi skal avgi.

Formannen: Det er selvsagt.

Borgen: Jeg kan ikke skjønne den smule irritasjon som hr. Watnebryn og også formannen har gitt uttrykk for ved at denne saken blir tatt opp her. For det første må det jo være en sak av aldeles utvilsom betydning å få klarlagt også i den utvidede utenrikskomite de konstitusjonelle forhold vedrørende anvendeligheten av § 93. Det kan ikke herske den aller ringeste tvil om det. For det annet har jo den behandlingen vi hadde i den ordinære utenrikskomite, hvor jeg møtte rent tilfeldig noen få ganger, vært slik at det er full grunn også rent formelt til å ta det opp her i den utvidede, som jo har ansvaret for sluttbehandlingen av hele saken.

Jeg vil da minne om at det er gitt høyst forskjellige svar fra tid til annen. Jeg reiste saken i et møte der jeg fikk den nokså kategoriske beskjed fra dem som antagelig mente seg å representere flertallet i komiteen, at denne saken fikk de som var misfornøyd med utredningen som forelå i de offisielle dokumenter hittil, reise for sin egen del. Jeg fikk videre den opplysning at om et mindretall ønsket å få en slik utredning foretatt, ville det kunne regne med at utgiftene til det ble dekket av Stortinget. Jeg noterte meg dette. I et senere møte ble det gått tilbake på den siste del av opplysningen, idet det da ble sagt at om et mindretall ønsket en utredning fikk det ordne det selv, og at utgiftene da skulle være Stortinget og det offentlige uvedkommende. Utgiftene måtte en få dekket på annen måte. Det ble for øvrig

anført i begge forbindelser at det ville være litt av en fornærmelse mot de to som tidligere har utredet slike saker for Stortinget, om man gikk til andre. Det er det også en grunn til å ha nevnt, for referatets skyld. – Så har jeg fått opplyst at på nok et møte har saken vært nevnt, og da er man kommet tilbake til at utgiftene ved et eventuelt tiltak fra et mindretall for å få saken ytterligere utredet, vil kunne bli dekket av Stortinget.

Jeg synes dette har svingt så pass frem og tilbake og jeg synes saken er av så vesentlig betydning for den utvidede utenrikskomite, at det er ikke bare berettiget, men nødvendig, at det blir nevnt her. Og det kan være grunn til at de som har deltatt i diskusjonen om dette i den ordinære utenrikskomite fra det som jeg går ut fra er et flertalls side, gjentar her hva som egentlig er sluttresultatet av denne behandlingen.

Formannen: Jeg har ikke villet avbryte taleren, men jeg må fastholde at når Presidentskapet har sendt hr. Bortens anmodning til den ordinære utenrikskomite til uttalelse – ikke en gang til arbeidsutvalget for den utvidede komite, men altså til den ordinære utenrikskomite, og vi derfra har sendt et svar som er underveis til Presidentskapet, da synes ikke jeg at den utvidede utenrikskomite kan ta denne sak opp til behandling. Jeg synes ikke det ville være tilstedelig overfor Presidentskapet, som jo nå får ta stilling til det som den ordinære komite har uttalt.

Ellers vil jeg bare bemerke at den fremstilling som hr. Borgen ga av det som er foregått i den ordinære utenrikskomite, jo ikke er helt riktig.

Watnebryn: Etter den opplysning som formannen ga på hr. Bortens forespørsel, kan ikke jeg skjønne annet enn at det hr. Borgen kalte min irritasjon, og som i tilfelle var meget behersket – mer behersket enn situasjonen egentlig tilsier – var berettiget. Det jeg mente var at vi får holde oss til den foreliggende dagsorden og behandle den. Det spørsmål hr. Borten har reist får vi i tilfelle ta opp i et møte hvor vi skal behandle det spørsmål. Det er vanlig organisasjonsmessig praksis.

Røiseland: Eg vil gjerne med ein gong ha sagt at eg tar min del av skulda for at det var ein del skifte i resultatet frå møte nr. 2 til møte nr. 3, den rekkjefølgja som hr. Borgen refererte. Det eg ga uttrykk for i møte nr. 2 dekkjer mitt syn på realiteten i saka. Men eg var den gongen ikkje merksam på at komiteen medan eg hadde permisjon og var i Finnland hadde drøft dette spørsmålet. Det var grunnen til at eg i møte nr. 3 fann at ein trass i alt måtte halde fast ved det som opprinneleg var gjort.

Borgen: Siden formannen gikk så pass inn på det som å si at min fremstilling ikke var helt korrekt, synes jeg jeg har krav på å få en presisering fra formannens side av hva det var som ikke var korrekt.

Formannen: Presiseringen skal jeg gjerne være villig til å gi. Hr. Røiseland har i og for seg allerede gitt den.

I møte nr. 2 hvor denne sak ble behandlet, var hverken hr. Røiseland eller jeg oppmerksom på at komiteen i og for seg allerede hadde avgjort saken. Vi opponerte

da begge mot dette. Vi ble senere gjort oppmerksom på at komiteen hadde drøftet og faktisk avgjort saken, og vi trakk da begge våre innvendinger tilbake, slik at det ble bestemt at det skulle sendes et brev til Presidentskapet i samsvar med det som var vedtatt på komiteens første møte. Det er sakens gang.

Rakel Seweriin: Får jeg lov til å si at i det møtet i arbeidsutvalget hvor dette ble drøftet, ble det også fremholdt bl.a. av meg at det er ingen som har noen innvendinger mot at forhandlinger åpnes, og derfor skulle det ikke være nødvendig å foreta noen ny utredning i forbindelse med § 93. Det ble ikke motsagt av noen, og så vidt jeg husker var hr. Borgen til stede på det møtet.

Formannen: Jeg tror vi i og med dette kan anse denne debatt som avsluttet. Det er full adgang både for hr. Borten og hr. Borgen til å ta denne saken opp i den utvidede komite etter at Presidentskapet har hatt saken.

Borgen: Jeg er for så vidt enig i formannens resonnement. Men for at der ikke skal foreligge noen misforståelse vil jeg bare si at jeg har en del bemerkninger og innvendinger å gjøre i anledning av det fru Seweriin akkurat nå sa, men det kan da utstå til vi kommer tilbake til saken.

Formannen: Vi kan vel da gå over til det vi egentlig skulle gjøre, det som står på dagsordenen, gjennomgåelse av innstillingen. Før vi lar de enkelte ordførere redegjøre, vil jeg bare si et par ord om hvordan innstillingen er bygget opp.

Det er ikke lagt noen synderlig stor vekt på å gi det man kunne kalle en fremleggelse av det alminnelige faktiske materiale her, og det av to grunner. Dels fordi det foreligger en stor mengde dokumenter. Der foreligger jo selve Roma-traktaten, og der er meldinger og vedlegg til meldinger med utredning av de forskjellige sider av saken, og vi har i stor utstrekning nøyet oss med å henvise til disse og bare tatt med en viss faktisk fremstilling der hvor det er nødvendig som utgangspunkt for det øvrige som vi sier. Den andre grunn er at det jo også har vist seg vanskelig å bli helt enige om hvordan saken faktisk skal fremlegges, idet der gjør seg forskjellige vurderinger gjeldende. Vi har derfor i stor utstrekning innskrenket oss til å ta stilling til de alternativer som foreligger, nemlig medlemskap, assosiering og å stå utenfor, og argumentert for eller imot disse forskjellige alternativer alt ettersom ens vurdering er.

Som medlemmene vil ha sett er også innstillingen ellers oppdelt på en måte i disse tre alternativer. Vi behandler alternativet medlemskap, alternativet assosiering og alternativet å stå utenfor, og hvert av alternativene er da sett under dels en økonomisk synsvinkel og dels en politisk synsvinkel, og etter at man på denne måten har gjennomgått de forskjellige alternativer, er der forsøkt en oppsummering og en konklusjon til slutt. Dertil kommer da et kapittel om Fellesskapet og tredjeland, som faktisk mer er av redegjørende art, men det er tatt med fordi jo det er et spørsmål som har vært sterkt fremme i diskusjonen. Så kommer et kapittel om jordbruket, hvor hr. Kjøs har vært ordfører og ført det i pennen, og endelig et som

ennå ikke foreligger, men som vil foreligge meget snart, om særordninger, og som da også kommer inn på fiskeriene.

Jeg går ut fra at det ikke er nødvendig å lese alt her, jeg regner med at medlemmene har lest det og vil kunne gjøre bemerkninger etter hvert, hvis der er noen.

På side 1 i utkastet kommer bare en del faktiske opplysninger (Utkast til innstilling om Norges forhold til Det europeiske økonomiske fellesskap).

Bondevik: For at det ikkje skal verta noka misforståing synest eg det alt på dette tidspunktet er rett å minna om at desse dokumenta som ligg føre i den utvida utanrikskomiteen, ikkje er ferdighandsama av komiteen, og det er fleire av oss som ikkje har teke standpunkt til dei. Så når det her står ”komiteen” må ein vera merksam på at det berre er eit utkast, det er ikkje slik at det er komiteen som seier det. Der kan vera fleirtal og mindretal, og det vil sikkert koma inn dissensar, slik at dette dokumentet ikkje er akseptert f.eks. av meg eller av alle andre i komiteen.

Formannen: Jeg trodde det var helt innlysende at det var forholdet.

Hegna: Er det riktig som formannen har sagt, at det som nå foreligger er det som kalles Dokument 14, og intet annet?

Formannen: Pluss Dokument 12 og pluss Dokument 9, Landbruket, hvor der er foretatt en del rettelser som er kommet til.

Hegna: Jeg tror Dokument 9 ikke er omdelt, i all fall har ikke jeg fått det.

Kjøs: Etter gjennomgåelsen i går ble det jo godkjent en del rettelser til Dokument 9, og derfor må det stensileres opp igjen. Så fort det er gjort, blir det utdelt – men det ser jo ut som om vi har tilstrekkelig stoff med de andre dokumentene i dag, når vi skal bruke så lang tid til forhåndsdiskusjoner.

Hegna: Er det da riktig som jeg har forstått det at det som nå foreligger fra arbeidsutvalgets side er Dokument 12, Dokument 14, Dokument 9 og Dokument 16, og at det er det vi har å ta som grunnlag for drøftelsene?

Formannen: Ja.

Røiseland: Eg skal bare opplyse at det siste dokumentet, det som eg skulle skrive, blir ferdig i løpet av dagen, og skulle kunne bli stensilert og delt ut tidleg i morgon.

Formannen: Jeg går da tilbake til Dokument 14. Jeg går ut fra at der ikke er noen merknader til side 1.

På side 2 har vi tatt med en del om institusjonene for å gi bakgrunnen for det som senere kommer. Det er bare rent refererende.

Borgen: I siste avsnitt foran streken på side 2 har jeg for min del enkelte innvendinger. Det står: "Det omfattende utredningsarbeid som er foretatt av myndighetene og den offentlige debatt som har pågått i det siste halvår, har bidratt til å skape bedre kjennskap til målsettingen for de europeiske samarbeidsinstitusjonene". Det er sikkert riktig, men det er bare den halve sannhet. Jeg synes den formuleringen innebærer litt for meget av en godkjenning, som om alt det materiale som komiteen og Stortinget trengte for å vurdere hele sakskomplekset skulle ha vært tilgjengelig tidsnok. Jeg vil bare bemerke at jeg for min del ser det slik at det fremdeles mangler en del ganske vesentlige utredninger for å kunne bedømme vår situasjon helt ut tilstrekkelig, og jeg vil i all fall for min del melde en reservasjon når det gjelder muligheten av en tilknytning – for å peke på det.

Formannen: Vel, vi kan godt ta avsnittet ut, jeg har ingenting imot det.

Hegna: Jeg tror at man bør ha en karakteristikk av stoffopplegget, jeg tror det er av viktighet å ha det. Og jeg er enig med hr. Borgen i hans syn på den som er her. Det er en del i den som man kan slutte seg til, men i sin totalitet gir den ikke noe helt tilfredsstillende bilde. Jeg tror det ville være riktig om man tenkte på en litt annen utforming, og det kunne man jo komme tilbake til.

Formannen: Jeg vil foreslå at det tas ut.

Erling Petersen: Hele avsnittet?

Formannen: Nei, ikke den første setningen: "Det spørsmål som i første omgang melder seg er å få klarlagt grunnlaget for Norges tilknytning til Fellesskapet". Den kan vel bli stående, men resten tar vi ut.

Så er det siste setning i neste avsnitt på side 2:

"Komiteen vil her peke på enkelte hovedtrekk ved de institusjoner som er opprettet i henhold til Roma-traktaten".

Ingen bemerkninger, og vi kommer da til institusjonene. Det står der nederst på side 3 angående Ministerrådet:

"Komiteen vil her særlig peke på at slik enstemmighet kreves når det gjelder å gjennomføre tiltak som ikke er hjemlet i traktaten, men som likevel er nødvendige for å virkeliggjøre et av Fellesskapets mål (Art. 235)."

Ingen har hatt bemerkninger, og vi kommer da over til side 4. Det avsnitt som har politisk innhold, er det siste, hvor det står:

"I disse voteringsreglene finner man uttrykk for balanseforholdet mellom Kommisjonen og Ministerrådet, og det er meningen at Kommisjonen skal gi de små land sikkerhet for en objektiv saksbehandling. I de tilfelle hvor

de mindre land ikke har Kommisjonen å støtte seg til, kan de samlet hindre en avgjørelse i Ministerrådet.”

Hegna: Man kommer der inn på en ting som for meg har vært et stort problem når jeg har lest igjennom dette. Dette er jo en rent generell fremstilling, og man kunne for så vidt tenke seg at man burde diskutere seg igjennom dette og prøve å finne formuleringer som kunne være dekkende over det hele. Det ville ta tid, men det ville i og for seg være den rette fremgangsmåte å bruke for komiteen, og det er den som man vanligvis bruker i komitearbeid når det gjelder slike ting. Men etter at jeg har lest igjennom dette – jeg innrømmer at det er gjort forholdsvis fort, det har skjedd etter at jeg kom tilbake fra Helsinki, og jeg har jo hatt andre ting å gjøre også – synes jeg det er så pass mange punkter at jeg lurer på om det ikke egentlig ville føre til et temmelig tidkrevende arbeid å ta opp alle de punkter hvor jeg kunne tenke meg å få en annen formulering. Som jeg tidligere har sagt, synes jeg at det er riktig at man prøver å ta sikte på raskt å få utført dette arbeidet med å avgi innstilling, men jeg vil gjerne si allerede nå at jeg godt kan tenke meg at skal det bli mulig, må det for mitt vedkommende bli slik at jeg får lage en uttalelse som på en hel del av de punkter hvor jeg kan være uenig i fremstillingen her, bruker de ord som jeg mener er de som best kan gi uttrykk for min oppfatning. For det er så mange uttalelser som ville kreve en omforming, en annen ordbruk eller en utfylling, at jeg er redd for at det ville føre til et meget langvarig arbeid i komiteen hvis man skulle gå inn på det. Slik ser jeg det nå, og jeg ville gjerne si det med en gang.

Langhelle: Det er klart at hvis det gjelder ting av faktisk art, vil alle her være interessert i at vi finner fram til det faktisk riktige. Hvis det derimot gjelder vurderinger, er saken en annen. Jeg vet ikke om de ting som hr. Hegna tenker på der, er av faktisk art eller av vurderingsart, men alt som er av faktisk art, vil i all fall jeg for mitt vedkommende skal være så korrekt som mulig.

Hegna: Det står her: ”I disse voteringsreglene finner man uttrykk for balanseforholdet mellom Kommisjonen og Ministerrådet, og det er meningen at Kommisjonen skal gi de små land sikkerhet for en objektiv saksbehandling.” Det er en vurdering, og den vurdering er jeg ikke enig i.

Formannen: Det var jo det jeg også henledet oppmerksomheten på.

Hegna: Og videre: ”I de tilfelle hvor de mindre land ikke har Kommisjonen å støtte seg til, kan de samlet hindre en avgjørelse i Ministerrådet.” Det er for så vidt en faktisk opplysning etter statuttene, og der vil jeg gjerne gi det en slik utforming at ”etter statuttene” er klart presisert. Slik som det står, tror jeg det gir et galt bilde av forholdet mellom de små og de store land.

Så var det et punkt i avsnittet nederst på side 2, ”Kommisjonen (Art. 155 – 163)”, hvor det står:

”En rekke bestemmelser sikrer at medlemmene av Kommissjonen er uavhengige og at de ikke opptre som representanter for noen lands regjeringer.”

Man kan vel kanskje si at det finnes bestemmelser som begrunner et slikt syn, men det finnes utvilsomt også meget sakkyndige vurderinger av Roma-traktaten som går i en helt motsatt retning, og som jeg for min del vil anse det meget sannsynlig er riktige. Den ting at de som kommer inn i Kommissjonen fra et enkelt land, la oss si fra Frankrike, skulle opptre på tvers av dette lands interesser, anser jeg for svært lite sannsynlig. Hvis jeg ikke husker helt feil, har man eksempler på at en mann som gjorde det, og som vel der kunne støtte seg til Roma-traktatens bestemmelser, ble erstattet med en annen, som da forutsetningsvis ikke skulle begå den slags ting – det var misforstått oppfatning av hva Roma-traktaten innebærer.

Dette var et par eksempler, og det sier seg selv at når man kjenner til slike ting, vil det være meget vanskelig å kunne akseptere en sånn fremstilling som denne som står her.

I og for seg ville det være riktig, som hr. Langhelle sier, at man kunne gjennomgå dette side for side og at jeg da laget mine formuleringer. Men jeg vil si at jeg er veldig redd for å antyde en slik ordning, for det ville ta tid, det er ganske opplagt. Men hvis det er slik at man legger stor vekt på å få innstillingen ferdig fort, så kan det jo gjøres på en annen måte, nemlig ved at man på de punkter hvor man har en annen oppfatning, presiserer dette klart og bestemt, så behøver man ikke oppta noen tid med det her.

Formannen: Vi gjør her samme erfaring som vi har gjort i arbeidsutvalget, at vi kan ikke en gang enes om de faktiske ting, bortsett fra det som er rent konkrete ting.

Jeg går ut fra at de rettelser som er foretatt på side 1 og i første avsnitt på side 2 kan aksepteres og at man der setter: ”Komiteens medlemmer, det og det, vil uttale” og så går alt det for deres ansvar og ikke for komiteens. Det er den enkleste måte å løse det på. Jeg er fullstendig enig med hr. Hegna. Jeg tror ikke vi kommer fram til noen enhetlig uttalelse her.

Så kommer vi på side 5 til Den parlamentariske forsamling. Der gis det en del opplysninger, og det sies bl.a. i annet avsnitt:

”Det er fastslått i Roma-traktaten at Forsamlingen skal holde en årlig sesjon. Det har hittil vært praksis at denne sesjon er blitt inndelt i flere deler, slik at medlemmene har kommet sammen 6–7 ganger hvert år.”

Så kommer der i fjerde avsnitt en gjengivelse av hvordan den politiske fordeling i Forsamlingen er, og så kan jeg lese hele siste avsnitt:

”I Roma-traktaten er det tatt med en bestemmelse (Art. 138.3) om at Forsamlingen skal utarbeide forslag til alminnelige, direkte valg på representantene til Forsamlingen i alle medlemsland. Dette skal ha til hensikt å styrke den direkte kontakt mellom representantene og velgerne. Et forslag om dette ble utarbeidet i 1960, men er ikke tatt opp til behandling av Ministerrådet ennå. For at forslaget skal bli vedtatt, kreves det enstemmighet

i Ministerrådet. Det har av planens tilhengere vært understreket at man gjennom de direkte valg også vil åpne adgang til å velge representanter som ikke er medlemmer av landenes nasjonalforsamlinger.”

Borten: Jeg forutsetter det samme som hr. Bondevik, at det ikke er endelig godkjenning vi foretar nå – jeg fikk dette dokumentet fra arbeidsutvalget først i går, og jeg har bare lest det igjennom raskt et par ganger – men at vi får lov å diskutere det som står her, og vurdere det. Det avsnittet som formannen nå refererte, er et veldig sentralt punkt. Det berører jo spørsmålet om mulighetene for å stille under demokratisk kontroll det apparat i Brussel som vil få utøvelse av myndighet over store områder i vårt samfunn dersom vi blir med, og derfor synes jeg det er meget interessant. Jeg vil spørre om det var mulig å kunne få det forslaget som det her vises til. Det foreligger muligens, slik at sekretæren kunne mangfoldiggjøre det og dele det om. I hvert fall jeg for min del har stor interesse av å lese det, så jeg ville sette stor pris på å få anledning til det.

Langhelle: Det står bare: ”Et forslag om dette ble utarbeidet.” Det burde vel kanskje stå hvem dette forslag kom fra.

Formannen: Ja.

Borgen: Jeg er enig i det som har vært sagt av flere her nå, at en selvfølgelig er nødt til å komme inn med spesielle presiseringer av sine oppfatninger der hvor det er ulik vurdering. Jeg vil gjerne ha nevnt at jeg synes at den første setning i annet avsnitt på side 5 gir et noe ufullstendig bilde av Den parlamentariske forsamlings kompetanseområde. Det er sagt at den ”er tillagt politiske kontrollfunksjoner og skal dessuten være et rådgivende organ for Kommisjonen.” Det burde vel fremgå klart og tydelig at Den parlamentariske forsamling i dag overhodet ikke har annet enn rådgivende funksjon, at den ikke har noen direkte bestemmende myndighet bortsett fra den å kunne avsette hele Kommisjonen. Slik som det står her, at den ”er tillagt politiske kontrollfunksjoner og skal dessuten være et rådgivende organ for Kommisjonen”, vil den uinnvidde leser tillegge denne institusjon en langt større betydning enn den i dag har etter Roma-traktatens formuleringer.

Formannen: Vel, vi kan jo finne et bedre uttrykk der. Men det faktiske forhold er jo at Den parlamentariske forsamling kan utbe seg forklaringer av Kommisjonen og av de enkelte funksjonærer osv. om en hvilken som helst sak. De har altså da ikke adgang til i og for seg å treffe noe vedtak, annet enn i form av et mistillitsvotum. Dette står for øvrig i det etterfølgende avsnitt:

”Forsamlingens medlemmer har anledning til å stille spørsmål til de utøvende organer og slike spørsmål må besvares muntlig eller skriftlig. Forsamlingen drøfter regelmessig rapporter som kommer fra Kommisjonen og Ministerrådet.”

En viss – hva skal jeg si for å uttrykke det forsiktig? – en viss adgang til i all fall å si fra om hva de mener om institusjonenes arbeid, det er der altså. Men kanskje ”kontroll” er et for sterkt uttrykk.

Røiseland: Kunne ein ikkje sette til ordet ”visse” – at Den parlamentariske forsamling er tillagt visse politiske kontrollfunksjoner?

Hegna: Jeg tror nok det må være riktig å si at det å bruke i et norsk parlamentarisk dokument uttrykket ”politiske kontrollbestemmelser” i forbindelse med Den parlamentariske forsamling i Seksmakts-fellesskapet, det kan det vel lett oppstå misforståelser av, og jeg mener at man bør presisere tingene nærmere enn det som her kommer til uttrykk.

Formannen: Vel, vi skal se på det.

Borten: Jeg er enig i det som ble anført av hr. Hegna der. Jeg tror at det vil gagne arbeidet framover hvis man forsøker å gjøre fremstillingen så objektivt beskrivende som mulig, og ikke bevisst tøyer den i en eller annen retning. Det er vel ikke noe problem å beskrive hvilken kompetanse Den parlamentariske forsamling har i dag etter reglementet, og det bør etter min mening gjøres.

Så kommer jeg tilbake til siste avsnitt på side 5. Når jeg sier at jeg synes det er veldig vesentlig, er det ut fra den vurderingsmåte at jeg har forsøkt å tenke meg hvilke muligheter som i fremtiden kan gis for å få organene underlagt demokratisk kontroll. Og jeg vil gjerne spørre formannen om i hvilke tankebaner diskusjonen har beveget seg på det punktet. Kan det tenkes direkte valg f.eks. uten at vi får en forbundsstat? Det er, meg bekjent, ikke opplyst i dokumentene så man kan lese seg til det, på hvilke premisser diskusjonen er ført der, og jeg synes det er så pass vesentlig, at vi bør stoppe et par minutter ved det når vi gjennomgår innstillingen.

Formannen: De som går sterkt inn for denne tanken om direkte valg, har ikke på noen måte knyttet dette sammen med at forutsetningen skulle være en forbundsstat eller et statsforbund. Det han foreløpig bare vært knyttet til tanken om å velge selve Fellesskapets parlamentariske forsamling ved direkte valg i vedkommende land. Om vi nå får 9 eller 12 representanter i Forsamlingen, skal altså de da velges i vårt land og etter den valgordning som vi selv bestemmer. Det som det har strandet på, er at andre har sett det slik at riktignok vil man på den måten få det som heter en demokratisk kontroll med disse institusjoner, men man gir jo da også fra seg en ganske betraktelig myndighet i nasjonal henseende. Riktignok er det jo også nå slik at de som velges av de forskjellige lands nasjonalforsamlinger, ikke skal motta instruks fra disse lands nasjonalforsamlinger, men de vil jo i all fall motta instruks fra sine partigrupper osv., det kan jo ingen hindre. Men det det har strandet på, er at man da faktisk gir Den parlamentariske forsamling meget vidtgående fullmakter.

Borten: Men de fullmaktene vil vel ikke bli mer vidtgående enn de fullmakter som Kommisjonen og Ministerrådet har i dag reelt til å utøve myndighet over forhold i ens eget land? Det vil ikke endre bildet, så vidt jeg kan oppfatte det.

Formannen: Det er jeg enig i. Men der er jo til tross for alt en viss instruksjonsmyndighet både fra parlamentets og fra regjeringens side over representantene i Ministerrådet, så der er to sider ved saken. Og den myndighet vil jo fortsatt bestå.

Hegna: Finnes det noen bearbeidelse av dette stoffet fra arbeidsutvalget eller fra andre?

Formannen: Nei, men vi kan godt fremskaffe dokumentasjon om det.

Braadland: Er det ikke riktig å si at et medlem av Ministerrådet – i tilfelle et norsk medlem – ville være konstitusjonelt ansvarlig for riksrett, mens medlemmene som vi sender til Den parlamentariske forsamling vel ikke er det, for det de gjør i Brussel? Jeg tror ikke det kan være noen tvil om at en norsk statsråd som opptrer i Brussel, er konstitusjonelt ansvarlig for det han gjør.

Formannen: Det er helt sikkert. Men i hvilken stilling valgte utsendinger fra Stortinget kommer, tror jeg det er vanskelig å si. – Vel, vi skal fremskaffe stoff om dette.

Så kommer vi videre til side 6. Der tror jeg ikke det er noen vurderinger.

Så er det side 7. Der vil jeg bare gjerne si at vi i arbeidsutvalget ble enige om å skrive til Utenriksdepartementet og si at vi er meget misfornøyd med oversettelsen når det gjelder ordet ”reguleringer” og også ordet ”vedtak”, at vi vil be Utenriksdepartementet om å se på oversettelsen av disse uttrykk i Roma-traktaten og finne fram til mer fyllestgjørende norske oversettelser, og at det blir gjort før Stortinget fatter noe vedtak, slik at det kan bli entydig.

Hegna: Men ”direktiv” er det samme?

Formannen: Ja – Midt på side 7 slutter det som skulle være det mindre omstridte stoff. Så kommer et avsnitt på siste halvpart av siden, som jeg er ansvarlig for som ordfører. Det lyder:

”Utviklingen av de nye samarbeidsorganene berører vitale interesser for alle land i Vest-Europa. Konsolideringen av Det europeiske økonomiske fellesskap har gjort det tvingende nødvendig for de land som står utenfor å fastlegge sitt forhold til Fellesskapet. Etter at Storbritannia, Danmark og Irland har søkt om medlemskap og Sverige, Sveits og Østerrike om tilknytning som assosierte medlemmer, er det blitt nødvendig også for vårt land så raskt som mulig å treffe en avgjørelse om sitt forhold til Fellesskapet. Det foreligger tre alternativer å gå:

1. Vi kan søke om forhandlinger på grunnlag av Art. 237 om fullt medlemskap i Fellesskapet.
2. Vi kan søke om forhandlinger på grunnlag av Roma-traktatens artikkel 238 som gir anledning til en assosiert tilknytning til Fellesskapet.
3. Vi kan velge å stå helt utenfor Fellesskapet.

I denne forbindelse vil *komiteen* understreke at det i denne omgang bare er tale om å fastlegge det forhandlingsgrunnlag man skal ta kontakt med Fellesskapet på. Først når forhandlingene på dette grunnlag er gjennomført og det er skapt klarhet over betingelsene, vil spørsmålet om medlemskap eller forhandlinger om assosiering bli tatt opp til avgjørelse i Stortinget.”

Hegna: Først en bemerkning til det første avsnittet formannen siterte, hvor vi har den oppregningen Storbritannia, Danmark og Irland osv. Jeg ser at det står på side 9 at de vil omfatte et marked på ca. 300 mill. mennesker. Det kan godt komme opp imot det tallet, det innrømmer jeg. Men de seks landene selv har bare 170 millioner. Så kommer England og Danmark med 56,6 millioner, og da kommer man litt over 200 millioner. Hvis man tar med Sverige, Sveits og Østerrike får man 19 millioner til, men det blir langt fra 300 millioner. Så hvis man skal si at man kommer opp henimot 300 millioner, må man ta med Eire, Spania, Hellas og Tyrkia samt Norge. Da kommer man henimot 300 millioner. Det er ikke dette tallet i og for seg som jeg er så interessert i, men det må forstås slik når det tre ganger i dette stoffet er nevnt 300 millioner, som skal omfattes av et fellesmarked, så resonnerer man ut fra at et land som la oss si Sverige skal komme innenfor Fellesmarkedet på økonomisk ikke diskriminerende betingelser, og for så vidt også Sveits og Østerrike. Slik må det vel være å forstå; det var bare den ting jeg gjerne ville ha presisert at det er en meget interessant ting ut fra bl.a. en bedømmelse av de spørsmål som knytter seg til det siste avsnittet i det formannen leste opp, nemlig om forhandlingsgrunnlaget. Det er av betydning i den sammenheng.

Jeg er ikke enig i den vurdering som ligger i det siste der ”at det i denne omgang bare er tale om å fastlegge det forhandlingsgrunnlag man skal ta kontakt med Fellesskapet på.” Jeg tror det dreier seg om noe mer. Jeg tror at noe av det som kan sies som kritikk mot utviklingen av saken, slik som vi har hatt den i norsk politikk, knytter seg til Frihandelsutvalgets fatale misforståelse her, med den følge at man la opp i den retning at det bare skulle dreie seg om forhandlingsteknikk. Det vil jeg ikke komme inn på, jeg vil bare presisere at jeg er uenig i denne formuleringen.

Formannen: Før jeg gir ordet til neste taler, som er hr. Borgen, vil jeg bare si at vi nå er inne på noe som i og for seg er en politisk oppfatning, så det er ganske klart at hr. Hegna her kan anmelde divergerende oppfatninger.

Borgen: Jeg skal også være ganske kort. Det gjelder det siste punktet. Jeg kan for så vidt erklære meg enig i det hr. Hegna sa, men jeg vil gjerne føye til at jeg er helt uenig i den bagatellisering som er foretatt når det gjelder spørsmålet om måten man skal søke medlemskap på, i det avsnittet som står nederst på siden her.

Etter min oppfatning er en søknad om medlemskap på basis av artikkel 237 en de facto anerkjennelse av Roma-traktatens målsetting, dens konkrete bestemmelser og utfyllende regler like fram til søkningspunktet. Og søknaden innebærer at vi dermed har tilkjennegitt at traktatens konstitusjonelle konsekvenser er godtatt, alle hovedtrekk hva handelspolitiske og økonomiske konsekvenser angår likeså, og videre har vi da innsnevret det område det kan forhandles om, i den grad at det er vanskelig å forstå hvordan de berettigede og nødvendige særkrav som vi må stille, kan bli imøtekommet.

Min konklusjon er at dette er et meget springende punkt, som jeg ikke på noen måte kan være med på å bagatellisere i den grad som det er gjort her.

Johs. Olsen: Vi har jo et opplegg fra hr. Røiseland til gode, men jeg vil si at jeg syns innstillingen i grunnen er heller lengre enn selve meldingen, det er tatt med i innstillingen mye mer fra meldingen enn det er vanlig. Men når man først skal gjøre det, da er jeg enig med hr. Borgen i at da burde man også ha med en litt mer utførlig redegjørelse om de vesentlige punkter som hr. Borgen nevnte, f.eks. hva medlemskap på basis av artikkel 237 betyr.

I det avsnittet som hr. Hegna nevnte, står det at det er "blitt nødvendig også for vårt land så raskt som mulig å treffe en avgjørelse om sitt forhold til Fellesskapet." På bakgrunn av den debatt som har vært tidligere her i komiteen om arbeidsplanen, hvor enkelte medlemmer har ment at vi må i all fall kunne bli ferdige til å levere innstillingen neste onsdag, mens andre ikke har vært enige i det, mener jeg det er et spørsmål om man ikke kunne sløyfe "så raskt som mulig", og nøye seg med å si "er det blitt nødvendig også for vårt land å treffe en avgjørelse" osv.

Formannen: Jeg vil bare si at den tankegang som ligger bak, er ikke at det tar sikte på stortingsbehandlingen. Det det tar sikte på, er at det er ganske viktig for Norges vedkommende at vi, hva vi enn beslutter, i all fall beslutter oss for det. Vi vet jo at i næringslivet hviler for tiden de aller fleste prosjekter i påvente av en avgjørelse i denne saken, og det syns jeg er noe som taler meget sterkt for – enten det nå skjer før eller etter påske, det har ingen betydning hvordan man ser på det – at det må skje så raskt som mulig.

Kjøs: Det er naturligvis ikke nødvendig at en som er enig i det som står her, hver gang sier dette, når det fra en eller annen i komiteen anmeldes et annet syn. Når det imidlertid gjelder det avsnittet som står nederst på side 7, har jeg den samme oppfatning som hr. Borgen, at dette er et meget viktig avsnitt, og jeg er enig i det som står her. Jeg mener det er riktig at det er uttrykt så pass klart og konsist på den måten som det er gjort her. Jeg vil gjerne ha sagt at det gir uttrykk for min oppfatning.

Bondevik: Den opprekninga av land som står der etter streken, er sjølv sagt rett, og det er mogleg at ein ikkje treng seia noko meir. Men det faktiske tilhøvet er då at det er fleire land som har søkt enn dei som er nemnde her. Det er eit faktum at

ved sida av Hellas, som har fått ei ordning, har både Tyrkia og Spania søkt, og Portugal står på trappene til å søkja. Eg veit ikkje om det trengst seiast i innstillinga, men det kan gje eit skeivt bilete dersom det berre står at Storbritannia, Danmark og Irland har søkt om medlemskap, og Sverige, Sveits og Austerrike har søkt om assosiering, for det er fleire som har gjort det.

Formannen: Vi kan godt føye til de andre. Så vidt jeg vet, har Spania nå formelt søkt om forhandlinger.

Watnebryn: Har Spania formelt søkt?

Formannen: Ja, de har overlevert en søknad.

Bondevik: Tyrkia har søkt for lang tid sidan.

Formannen: Ja, som assosiert.

Borgen: Jeg vil gjerne komme tilbake til formannens svar til hr. Johs. Olsen, da han sa at de fleste prosjekter *hviler* her i landet, i påvente av en avgjørelse i fellesmarkedsspørsmålet. Dette kan jeg ikke få til å stemme med det inntrykk jeg fikk bl.a. da vi hadde representanter fra næringslivet her i komiteen tidligere i vinter. På konkrete spørsmål uttalte de seg slik at de rett nok ville ta opp sine utvidelsesplaner til ny vurdering, men bare på ett punkt – det gjaldt karbidfabrikken som Hafslund skulle opprette – det ble gitt et forholdsvis konsist svar om at den ville bli stilt i bero i påvente av ytterligere avgjørelser. Fra andre forhold kjenner jeg til at så langt fra at planene bortover er stilt i bero, så arbeides det tvertimot meget iherdig med dem. Jeg tror derfor ikke det er dekning for formannens uttalelse, uten kanskje i det spesielle tilfellet med karbidfabrikken i Trøndelag.

Formannen: Jeg kan nevne ett til – Sira-Kvina, som hviler.

Watnebryn: Selv om jeg ikke kan nevne bestemte prosjekter, så er det i all fall Industridepartementets oppfatning, på grunnlag av det kjennskap man der har til det, at en rekke planer er stilt i bero.

Røiseland: Eg kan opplyse at planane om aluminiumsverket på Lista er lagde på is til det er klårt kva veg vi vel til Fellesmarknaden.

Hegna: Disse opplysningene skal jeg ikke kommentere noe nærmere. Men bortsett fra dette, kan det selvfølgelig være så at noen virkelig klargjørelse av hva vi har behov for, vil vi ikke få før etter den endelige avgjørelse er truffet. Og vi treffer ikke denne avgjørelsen her nå, så i denne forbindelse kan det ikke ha noen hensikt. Men hvis vi forutsetter at det skal bli en endelig avgjørelse om noen tid, eventuelt etter en folkeavstemning, får de finne seg i å vente så lenge.

Formannen: Det er de jo selv klar over, men spørsmålet om vi kan komme i forhandlingsposisjon, er jo også avhengig av at vi søker.

Hegna: Det vil være lettsindig av dem å bestemme seg, før de vet det sikkert.

Formannen: Det er anledning til å gi uttrykk for sin oppfatning.

Langhelle: Bare en liten bemerkning til side 7. Der er det nevnt tre alternativer, men i siste avsnitt, hvor konklusjonen kommer inn, er det bare to igjen. Jeg lurer på om man ikke bør si at man understreker at hvis man skal søke tilknytning til Fellesskapet, skal man fastlegge forhandlingsgrunnlaget, for i realiteten tas jo en avgjørelse der. Hvis man skal stå utenfor det hele, vil det ikke være nødvendig med forhandlinger. Jeg vil bare gjøre oppmerksom på at det begrenser det til to alternativer, da er det ikke tre.

Formannen: Vi skal se på det.

Jeg gir så ordet til hr. Erling Petersen, som er ordfører for det som kommer nå.

Erling Petersen: Her er det først et innledningsavsnitt, som skal forsøke å karakterisere Roma-traktaten i all korthet. Så kommer alternativt fullt medlemskap vurdert fra et økonomisk synspunkt. Det er sidene helt fram til den politiske vurdering, side 14 – altså sidene fra 8 til og med 13, som her er en enhet. Etterpå får vi så de politiske momenter ved medlemskap. Senere kommer de økonomiske momenter ved assosiering, og slik annen hver gang utover.

Vi tar, på samme måte som før, sidene i tur og orden.

Er det bemerkninger til side 8?

Hegna: De to avsnittene som går foran avsnittet ”Fullt medlemskap”, altså det som begynner med ”Det frie varebytte ...” og det som begynner med ”Den markedsøkonomi og det økonomiske system ...”, vurderingen på disse punkter er jeg nokså uenig i.

I St.meld. nr. 67, som så vidt jeg vet, aldri har vært på dagsordenen i komiteen – den skulle kanskje vært nevnt her hvor man går inn på EEC's prinsipielle og viktigste politiske mål slik som det er kommet fram i Roma-traktaten, er det som man kjenner til, en dissens av statsråd Bøe, hvor det heter bl.a. følgende – side 15, første spalte:

”Men økonomisk vekst er ikke noe mål i seg selv, Det er vekstpolitikkenes virkninger og det resultatene kan nyttes til som teller.”
Og så kommer videre noen ord som jeg vil understreke:

”Og her representerer Fellesmarkedets økonomiske ideologi en sterk binding av vår handlefrihet. Det system av kapitalistisk markedsøkonomi som

Fellesmarkedet etter min oppfatning, bygger på, med fri kapitalbevegelse og fri etablering, kan skape store vansker for en aktiv velferdspolitik.

Som man ser, er altså beskrivelsen av Fellesskapets rent økonomiske grunnlag i statsråd Bøes dissens meget forskjellig fra den som er gitt av ordføreren for dette avsnittet, på side 8. Og jeg er mer tilbøyelig til å bifalle den vurderingen som statsråd Bøe har gitt, og det sier seg selv at det kommer til å virke ganske sterkt inn på vurderingen også av de andre ting som har med økonomiske spørsmål i denne forbindelse å gjøre.

Formannen: Jeg går ut fra at hr. Hegna vil gi uttrykk for dette i et særvotum.

Erling Petersen: Jeg vil bare gjøre oppmerksom på at statsråd Bøe uttrykkelig sier "etter min oppfatning" i dette avsnittet.

Hegna: Jeg slutter meg til denne oppfatning.

Borgen: Jeg er helt uenig i den siste setningen i avsnittet foran "Fullt medlemskap", der det heter at Roma-traktaten "gir i sin kompleksitet muligheter for en smidig innpassing i helheten av medlemsland med forskjellig utgangspunkt." Jeg ser det faktisk slik at det nettopp fordi Roma-traktaten er så sterkt *komplisert*, er det vanskeligheter for medlemsland med forskjellig utgangspunkt. Og utformingen av Roma-traktatens overnasjonale organer gjør vanskelighetene ytterligere større. Det var bare ganske kort det jeg ville si.

Erling Petersen: Er det andre særmeneringer om side 8? – Hvis ikke går vi videre til side 9.

Hegna: Det er ikke noen ting jeg vil peke på som jeg spesielt vil reservere meg mot, men jeg vil bare reise spørsmålet om verdien av en innstilling med så mange rent generelle betraktninger som i og for seg kan ha gyldighet i hvilken som helst forbindelse av moderne økonomisk ideologi.

Formannen: Det har hr. Hegna også anledning til å gi uttrykk for.

Erling Petersen: Er det flere bemerkninger til side 9?

Langhelle: Kanskje man kunne si "adgang til et stormarked som kan komme til å omfatte ca. 300 mill. mennesker"?

Erling Petersen: Det kan godt gjøres. Selve tallet er uvesentlig, det er bare illustrerende.

Langhelle: "som kommer til å omfatte".

Formannen: Da setter vil til ”et stormarked som kommer til å omfatte”.

Watnebryn: En må vel regne med at det etter hvert vil komme med en rekke av utviklingslandene, som i all fall vil bli assosiert, og da kan jo tallet komme til å ligge langt over 300 millioner. Kommer Storbritannia med med sitt samvelde, vil også samveldelandene få en tilknytning til Fellesskapet. Derfor tror jeg ikke det er så heldig at man bruker et slikt tall der.

Erling Petersen: Det kan jo løses ved at man setter ”flere hundre millioner mennesker”. Setter vi ”flere hundre millioner mennesker”, gir vi størrelsesgraden uten å presisere den.

Langhelle: Jeg vil antyde at vi sier ”til et europeisk stormarked som kommer til å omfatte ca. 300 mill. mennesker”.

Formannen: Er det noen innvending mot det?

Watnebryn: Jeg mener det er galt å bruke uttrykket ”europeisk stormarked”. Man kunne si ”som i Europa teller så og så mange”. Det bør jo utvides, etter min oppfatning, til å gjelde land utenfor Europa også. Det skal ikke være et europeisk marked.

Braadland: Til det hr. Watnebryn sa, må jeg bemerke at det fremgår tydelig av Roma-traktaten at tanken er det skal være et europeisk marked. Landene har assosiert enkelte av sine tidligere koloniområder. Hvor mange folk det er, skal jeg ikke kunne si, men noe så veldig høyt tall er det ikke.

Hva det britiske samvelde angår, tror jeg alle nå er på det rene med at samveldelandene ikke kommer med som assosiert, men får en eller annen kompensasjon i forbindelse med tollsatsene. At det blir noen assosiering, tror jeg er meget tvilsomt.

Borten: Jeg synes tallet er uvesentlig; hr. Erling Petersen har vel ment det som en illustrasjon. Men jeg kan være enig i at hvis en først bruker det, så må det være begrenset til Europa. Det står jo i annen linje i dette avsnittet ”et fullt medlemskap i Det europeiske økonomiske fellesskap”. Da er det logikk i det når det står at det blir bortimot 300 mill. mennesker.

Erling Petersen: Der er det en nyanse som jeg ikke er kommet inn på. Fellesskapet det er et europeisk fellesmarked. ”Stormarkedet” har i og for seg ikke denne europeiske begrensning. Det er allerede 16 utenomeuropeiske territorier som er assosiert til eller skal få tilknytning til stormarkedet. Fellesmarkedet og stormarkedet har ganske forskjellig geografisk avgrensning. Jeg vil derfor helst ikke ha ”europeisk” i forbindelse med ”stormarked”. Jeg tror løsningen kunne være å si

”et stormarked som kan komme til å omfatte flere hundre millioner mennesker”. Det er en illustrasjon.

Formannen: Det virker mer som illustrasjon også.

Erling Petersen: Er det andre bemerkninger til side 9?

Borgen: Jeg vil gjerne gå litt tilbake til det første avsnittet side 9, som jeg ikke liker redigeringen av. Ordføreren sier der: ”En slik økonomisk vekst vil ikke kunne gjennomføres uten betydelige strukturendringer.” Det kan ligge mye forskjellig deri. Det som er mitt poeng, er at jeg tror vi under ellers stabile utenriksøkonomiske konjunkturer kan regne med å kunne klare en produksjonsvekst på la oss si 4 pst. pr. år uten å få strukturendringer nevneverdig utover det vi har hatt nå i senere tid, altså strukturendringer som ikke kan snakkes om som noe i retning av omveltninger.

En annen sak er at om vi kommer med som fullt medlem av EEC, så vil vi antagelig oppleve ytterst kraftige strukturendringer og strukturendringer i langt raskere takt enn vi ønsker – men ikke fordi det i og for seg er nødvendig for å få en slik økonomisk vekst som nevnt. Det er av helt andre grunner, nemlig på grunn av den veldige omveltningsspross som det vil føre med seg at man forutsetningsvis må satse langt sterkere på eksportnæringene og hjemmenæringene må reduseres. Jeg syns derfor den beskrivelsen som står der, er haltende. Den forutsetter nemlig at vi for i og for seg å kunne holde en slik økonomisk vekst, skulle få kraftige strukturendringer. Men etter min oppfatning vil dette ikke gå nevneverdig ut over det vi har vært vant til. Om vi kommer inn i Fellesmarkedet derimot, må vi regne med de meget kraftige omveltningene som dette vil føre til i vår næringsstruktur, men uten *tilsvarende* økonomisk vekst.

Bondevik: Berre eit par ord om desse 300 millionane. Etter den formuleringa som hr. Erling Petersen no ga, ”flere hundre millioner”, er det svært rimeleg at det vert slik, men det er hypotetisk alt saman. Etter mi meining må det rette vera å gå ut frå det som er i dag, og seie at det kan verta større, og då kan ein gjerne nemna eit nytt tal. Men det som me faktisk har å gå ut frå, er det som er i dag. Nokon hypotese om korleis det eventuelt vert, har me små føresetnader for å gjera. Det har ikkje noko å seia for meg om det står, men eg synest det vert alt for hypotetisk om me ikkje nemner noko konkret.

Johs. Olsen: Det er vel meningen at det som står på side 7 etter streken ”Utviklingen av de nye samarbeidsorganene” osv., skal være en uttalelse fra komiteen. Det er vel også meningen at det skal stå for komiteens regning det som står i siste avsnitt om at komiteen vil understreke osv. Så begynner side 8 med ”Roma-traktatens hovedmål er” osv. For klarhets skyld burde vel første avsnitt også begynne med at det er komiteens mening at ”Roma-traktatens hovedmål” er det og det. Ellers kan det oppfattes slik at det kan være ting som er nevnt i komiteen og

som er fastslått, og at det ikke er noen som går imot det. Det kan gjelde for historikken, men det er jo ikke alle som kan underskrive de prognoser som er satt fram her. For klarhets skyld bør det komme fram hva det er komiteen mener, og hva som er historikken.

Formannen: Til hr. Johs. Olsen vil jeg si at innstillingene skrives jo vanligvis på den måten at man, før man vet hvordan de enkelte medlemmer vil stille seg, lager et utkast og skriver "komiteen". Så anmelder da de forskjellige sine reservasjoner og sine meninger, og skriver da enten en mindretalls- eller en flertallsinnstilling eller hva det måtte være. Det er det som må bli gjort her også. Jeg har jo antydnet at alt dette som er skrevet her, helt fra første begynnelse av, kan gå som en uttalelse fra de av komiteens medlemmer som er enig i selve det faktiske stoff, så da skulle det være helt klart.

Johs. Olsen: Det er for så vidt helt klart, men jeg mente bare at det kunne gjøres enda klarere. Det kunne jo tenkes at alle medlemmene av komiteen var enig i formuleringen av siste avsnitt på side 7, mens det derimot var enkelte som ikke var enig i det som står i første avsnitt på side 8 osv. Det var derfor jeg mente det ville bli enda klarere hvis det sto "komiteen mener" før man begynner med det som står øverst på side 8, nemlig at "Roma-traktatens hovedmål" osv. Men det kan man jo komme tilbake til.

Formannen: Men i dette møtet er det anmeldt meget sterke reservasjoner overfor siste avsnitt på side 7, så det er klart at det kan ikke stå "komiteen" under noen omstendighet.

Erling Petersen: For å ta det siste problemet først, så er det jo klart at det vil måtte foregå små redaksjonelle endringer etter hvert som det melder seg dissenser på forskjellige punkter. Det er klart, som formannen har sagt, at man her foreløpig har skrevet "komiteen" enkelte steder, men så går det videre, og hvis noen har reservasjoner eller dissenser, må det formuleres slik at det blir klart at det bare er en del av komiteens medlemmer som mener det som står igjen. Denne omredigeringen må komme etter hvert som dissensene blir formelt anmeldt og redigert ut. Vi kan ikke gjøre noe med det før den side av saken er klar.

Så gjaldt det spørsmålet om antallet. Hr. Bondevik sa at man kunne holde seg til det som er, men det er vel helt klart at ingen går inn for det alternativ at Norge, med 3,6 millioner mennesker, skulle slutte seg til De seks slik som De seks nå er. Det er helt opplagt at hvis Storbritannia ikke kommer med, kommer ikke vi med heller. Å regne med det som er i dag, er i all fall helt opplagt uriktig for den situasjon som vil komme til å oppstå. Det er derfor man må vurdere dette potensielt.

Når hr. Borgen sier at han tror den økonomiske vekst kan gjennomføres uten betydelige strukturendringer, er det tydelig et vurderingsspørsmål. Han må da ha full anledning til å gi uttrykk for det, og de som tror at det kan foregå slik, får da slutte seg til hans syn. Andre ser det anderledes.

Er det andre bemerkninger til side 9? – Hvis ikke, går vi over til side 10. Det er foretatt en liten rettelse i tredje siste linje på nest siste avsnitt. Der skal ordet ”bli” i uttrykket ”går over til å bli eksportnæring” strykes, og erstattes med ”drive”, og ”næring” går ut, slik at det kommer til å stå: ”i høyere grad går over til å drive eksport”.

Langlo: Eg har i arbeidsutvalet ofte vore inne på dette med heimeindustrien. Når denne rettinga har kome inn, slik at det står ”i høyere grad går over til å drive eksport”, er det sjølv sagt dekkjande på sett og vis. Eg har presisert at heimeindustrien framleis må ha sin hovudbasis på den norske marknaden. Når eg ikkje vil presse på for å få inn meir her, er det fordi ein må gå ut frå at dette punktet vert førehavt i opplegget frå hr. Røiseland. Det er eit viktig punkt etter mitt syn.

Borten: Det er en rekke betraktninger som i og for seg kan være helt riktige, men det kan reises tvil om de egner seg til å stå for en komites regning. Det er f.eks. konstatert i første avsnitt at ”nye produkter blir stort sett skapt ved ideer fra enkeltindivider eller samarbeidende grupper av individer”. Jeg tror det er en helt riktig betraktning, men når det så knyttes sammen med at det er av vesentlig betydning at det skjer innenfor et stormarked, kan det jo diskuteres. La oss tenke oss den muligheten, som hr. Erling Petersen var inne på, at Storbritannia ikke blir med og at vi dermed også blir stående utenfor. At det skulle virke så sterkt inn på mulighetene for at det kunne skapes geniale løsninger, er jeg ikke rede til å akseptere. Jeg er enig med hr. Erling Petersen i formuleringen av den første linjen, men jeg liker ikke denne sammenknytningen. Det er som sagt mer filosofi, og jeg er i tvil om at det egner seg til å stå for komiteens regning.

Formannen: Vi har vært forberedt på at det nettopp ville fremkomme mange forskjellige vurderinger, og vi har gått ut fra at de vil komme til uttrykk i innstillingen.

Erling Petersen: Jeg vil gjerne si litt om teknikken i opplegget for hele denne innstillingen. Når man skriver en innstilling, prøver man jo å ta med mest mulig enkeltdetaljer fra det materiale som foreligger. Her er det ikke gjort forsøk på det. Man kan ikke sette opp et regnestykke med så og så mange detaljer og så sette en strek og få en objektiv sum. Det man har forsøkt her, er å få et helhetsbilde, og da må man få en del vurderinger av denne type, som enkelte ikke vil like. Hvis man går igjennom det og stryker alle slike totalvurderinger og heller ikke bygger noe på detaljene, blir det faktisk ingen ting igjen av innstillingen.

Er det ellers noen bemerkninger til side 10? – Hvis ikke, går vi over til side 11.

Treholt: Under omtalen av prisene på landbruksprodukter har vel ordføreren tatt litt sterkt i når han sier at ”Norge etter en europeisk målestokk ligger på et usedvanlig høyt nivå”. Med International Federation of Agricultural Producers som

kilde, viser jeg til at i 1960–61 var f.eks. prisen på egg gjennomsnittlig for EFTA- og EEC-landene 4,71 og for Norge 4,75. Prisen for poteter var 23 øre pr. kg. Det var det samme som gjennomsnittsprisen for alle EFTA- og EEC-land. Bør det ikke vurderes om ikke dette uttrykket skulle modereres litt? Uttrykket ”usedvanlig høyt” er vel ikke helt korrekt.

Erling Petersen: Jeg har ikke noe imot å moderere dette uttrykket. Vi kan la ”usedvanlig” gå ut og la det stå: ”på et høyt nivå”.

Langhelle: Men burde man ikke føye til ordet ”delvis”?

Erling Petersen: Da må det være ”til dels” og ikke ”delvis”. Da blir det stående: ”etter en europeisk målestokk til dels ligger på et høyt nivå.”

Formannen: Kanskje det ville være en fordel å føye til i en bisetning at årsaken til dette er at produksjonsomkostningene ligger på et høyt nivå?

Erling Petersen: Men vi trekker inn en unødig komplikasjon hvis vi kommer inn på produksjonsomkostningene. Det bør hete bare at ”Norge etter en europeisk målestokk til dels ligger på et høyt nivå”.

Er det flere bemerkninger til side 11?

Hegna: Det heter i første avsnitt på side 11:

”De økonomiske virkninger av en tilslutning til Det europeiske økonomiske fellesskap kan vurderes for hele landet, for enkelte bransjer, for enkelte bedrifter og endog for det enkelte individ. Det vil her utvilsomt føre for langt å forsøke en analyse som gjelder de enkelte individer eller de enkelte bedrifter.”

Men så kommer det:

”Når det gjelder de enkelte bransjer, vil komiteen nøye seg med å henvise til de uttalelser som er kommet fra de forskjellige organisasjoner i næringslivet og arbeidslivet. (St.meld. nr. 15 for 1961–62).”

Denne utformingen her er ikke tilfredsstillende av den grunn at til dels har disse uttalelsene som det vises til, vært formet ut under et meget sterkt tidspress, og det er en hel rekke organisasjoner som senere har reservert seg mot tolkningen av det som de ga uttrykk for under dette tidspresset. Til dels er det i visse offentlige dokumenter gitt uttrykk for at disse så å si samstemmig går inn for at det er økonomisk fordelaktig å søke medlemskap, men går man deres uttalelser nærmere etter og ser på hva som faktisk er uttalt, finner man at det nok kan være korrekt å si at de gjennomgående munner ut i at det vil være en fordel å søke medlemskap, men at de i mange tilfelle stiller slike betingelser og tar slike reservasjoner at det praktisk talt er umulig å forstå hvordan det skulle forenes, hverken med sikte på forholdet til EEC, altså når det gjelder medlemskap, eller med sikte på det man kan kalle grunnlaget for norsk økonomisk politikk. Jeg tenker bl.a. i den forbindelse på alle de

betingelser i retning av skattelettelser som en meget stor del av bedriftene stiller – betingelser som vi etter min oppfatning ikke overhodet kan tenke oss å gjennomføre uten at det vil få en dyptgripende og reduserende virkning på noe av det som man anser for vesentlig i vår innenrikspolitik.

Jeg vil gjerne ha en formulering som man, uten at det oppstår noen misforståelser, kunne bli enige om. Og da syns jeg ikke at det ville være tilfredsstillende å ha en utforming som er slik at den for så vidt indirekte bekrefter den karakteristikk av næringsorganisasjonenes uttalelser som i stor utstrekning er gitt. Man kunne presisere her hvordan noen næringsorganisasjoner ser det på den måten, andre ser det på den måten, og litt om deres betingelser osv., for å få et fra komiteens side riktigere bilde enn det som ofte ellers har dannet seg i stor utstrekning på grunnlag av den diskusjon som har foregått. En del av fiskeriorganisasjonene har jo tatt reservasjoner og hjemmenæringene har tatt reservasjoner, og den uttalelse som offentliggjøres i avisene i dag er i seg selv en reservasjon – Bondelagets og Landbrukets Sentralforbunds uttalelser er jo et meget betydningsfullt dokument – så jeg ville fremkaste til overveielse spørsmålet om å finne en annen og mer tilfredsstillende formulering enn den som står her.

Formannen: Jeg vil få lov til å si fra et rent formelt synspunkt – jeg skal ikke komme inn på realiteten her – at vi jo henviser til uttalelser som også omfatter de betingelser og vilkår som de forskjellige næringer setter. Jeg tror nok at når det gjelder nettopp de næringer som de enkelte stortingsrepresentanter representerer, eller som er fremtredende i deres distrikter, er de i høy grad oppmerksom på de vilkår som er stilt opp.

Men med hensyn til det siste, kunne man nok i og for seg imøtekomme hr. Hegna ved å si at man henviser til de uttalelser som er kommet fra de forskjellige organisasjoner innen næringslivet og arbeidslivet, som er gjengitt i St.meld. nr. 15 – det skal for øvrig hete St.meld. nr. 15 og tillegg I – og andre uttalelser, for å peke på at det foreligger andre og senere uttalelser.

Hegna: Det var en ting i samme forbindelse. I St.meld. nr. 67 står det på side 2, annen spalte:

”En oversikt over de reguleringer som ble vedtatt av Ministerrådet den 14. januar 1962 om en felles jordbrukspolitik, vil bli gitt i et særskilt tillegg til St.meld. nr. 15 for 1961–62”.

Jeg har vært bortreist, så jeg vet ikke om det er kommet?

Formannen: Det er ikke kommet, men hr. Hegna vil oppdage at det foreligger i innstillingen om jordbruket allerede, og selve disse vedtakene som er fattet i Brussel, er sendt til utenrikskomiteens medlemmer. Men ellers arbeider departementet med dette spørsmålet.

Hegna: Men man kan ikke regne med at det kommer før denne innstillingen avgis?

Formannen: Vanskelig.

Stray: Jeg vil peke på en setning i det avsnittet hvor det er snakk om fisket. Her heter det:

”På den annen side vil etableringsrett og landingsrett med videre betraktes som et ubetinget minus.”

Jeg forstår det slik at det er ment å gi uttrykk for hvordan de nåværende yrkesutøvere betrakter det. Men jeg syns det ville være riktig å presisere det, fordi jeg mener at om man ser spørsmålet om landingsrett og etableringsrett fra et nasjonaløkonomisk synspunkt – altså ikke fra et rent næringsutøversynspunkt – er det ikke sikkert at det er så helt riktig med denne sterke ”minusbetraktningen” som er nevnt der. Det ville derfor være riktig å presisere at det er for de nåværende, etablerte yrkesutøvere at det er å betrakte som et ubetinget minus. Jeg mener at det er et hensyn som man absolutt må ta med i betraktningen, men at det bare ikke må bli oppfattet slik at det er et ubetinget nasjonaløkonomisk minus man her refererer til.

Johs. Olsen: Jeg har forstått hr. Erling Petersens opplegg slik at når han berører de forskjellige næringer her, er det ut fra fordelene og ulempene for de forskjellige næringene. I dette avsnittet har han presisert hvordan det vil stille seg for fisket, i det neste kommer han inn på jordbruket osv. Jeg syns da det er riktig at han her ikke bare nevner fordelene, men også tar med ulempene. Jeg skjønner godt at hr. Stray gjerne vil ha det strøket, og bare vil at det skal stå at det ubetinget er en fordel å få ”adgang til et marked med ca. 300 mill. mennesker,” og ikke si noe om de ulempene som det medfører. Jeg syns avsnittet er riktig slik som det står.

Hareide: Hvis jeg skulle tale på egne vegne her, ville jeg naturligvis helst ha stående dette ordet ”ubetinget” i den første setningen hvor det er brukt, og så ville jeg ha det strøket i den neste setningen hvor det er brukt. Vi skal huske på at det er ikke bare her hos oss at spørsmålet om landingsrett kommer inn. Vi får også landingsrett i andre land som vi kommer i fellesskap med, så det er kanskje svært sterkt å bruke uttrykket ”et ubetinget minus” om det spørsmålet. Hvis man går så langt at man sier at landingsretten er et minus, syns jeg man har gått langt nok.

Erling Petersen: Vi kunne etter ordene ”med videre” sette inn ”vel av mange”, slik at det ble stående at det ”vel av mange betraktes som et ubetinget minus”, for det er vel slik at de som først ser på det som et minus, syns det er et ganske kraftig minus, mens andre ikke ser det slik. Jeg har inntrykk av at hvis vi setter inn ordene ”vel av mange”, vil det beskrive det faktiske forhold. Disse små avsnittene her – det gjelder jo ikke hovedbehandlingen – er bare med for å markere disse problemene, som så blir tatt opp i avsnittet om forhandlingsgrunnlaget, for der kommer jo problemene tilbake igjen. Som man ser, er dette i grunnen rene markerings- og ikke behandlingsavsnitt for disse sakene, og derfor er de så

kortfattet. Jeg tror at hvis man der setter inn "vel av mange" må "ubetinget" kunne stå.

Braadland: Jeg vil gjerne få si til hr. Hareide med hensyn til landingsretten, at forholdet er vel at vi i dag har landingsrett andre steder. Norge er, så vidt jeg vet, det eneste land som har forbud mot landing. At vi vinner noe spesielt hos de andre her, kan jeg ikke skjønne er riktig.

Hareide: For oss på Vestlandet er det et stort minus at vi ikke får lov til å lande på Island og også delvis på Grønland. Dette er et stort spørsmål for oss på Vestlandet.

Braadland: Med hensyn til Island vet vi svært lite om hva det blir til med Fellesskapet, og likeens vet vi ikke hvordan det blir med hensyn til Grønland.

Hareide: Vi har også Færøyene ...

Braadland: Det er det samme med Færøyene.

Johs. Olsen: Forholdet er at Island er ikke noen mottaker eller kjøper av fisk hverken fra Norge eller andre land. Dette med landingsrett der er ikke aktuelt, så det har ikke noen betydning.

Hareide: Hvordan er det med etableringsrett på Island?

Johs. Olsen: Det er ikke aktuelt med etableringsrett.

Hareide: De har tatt fra oss våre sildoljefabrikker osv.

Johs. Olsen: Men det er uten aktualitet for oss.

Formannen: Vel, ordføreren har foreslått at vi skal sette "vel av mange betraktes". Skal vi sette det?

Johs. Olsen: Det kan vi godt sette. Man kan jo avsvække det foregående punktet, dette med "ubetinget", men det kan jo stå.

Formannen: Kanskje vi skal gjøre det, så bruker vi ikke sterke ord noe sted. Det vil da stå at det vil være en fordel, og kan betraktes som et minus.

Johs. Olsen: Men også det kan man jo peke på i særuttalelsene, slik som formannen sier.

Formannen: Er det flere bemerkninger til side 11?

Hegna: Det er bare en kort bemerkning. Det står nederst på side 11 om konsesjonslovgivningen at

”et element i denne lovgivning er en forskjellsbehandling av utlendinger. På denne bakgrunn vil den frie etableringsrett (Art. 52–58) som er lansert som et gjennomgående prinsipp i Roma-traktaten kunne skape betydelige vanskeligheter.”

Det som står der, kan ikke bestrides. Men jeg syns det er et overmåte svakt uttrykk i forbindelse med det som er konsesjonslovgivningens kjernepunkt, nemlig nasjonal sikring på de forskjellige områder av næringslivet, både i produksjon og omsetning og kredittvirksomhet. Jeg skal ikke si noe mer på dette punkt, men jeg ville anse det som en fordel om man prøvde mest mulig å gi et dekkende uttrykk for de faktiske forhold i slike forbindelser. Jeg tror det er en fordel fremfor å bruke uttrykk som bare berører det så vidt uten å gi adekvat uttrykk for hva man egentlig har å gjøre med.

Formannen: Det må ses litt i sammenheng med det som kommer på side 12.

Borgen: Jeg forlangte ordet før debatten om fiskeripolitikken begynte, og har sittet tålmodig og ventet på at den skulle bli ferdig. Jeg vil gjerne komme litt tilbake til det som er sagt øverst på side 11. Det har sammenheng med det vi var inne på om strukturomlegninger, som vi snakket om i forbindelse med side 9, så vidt jeg husker. Her kommer ordføreren inn på mulighetene for unntaksbehandling også som et ledd i å avsvekke vanskeligheter som ellers vil følge med strukturomlegning. Bare for å gripe litt tilbake til det jeg sa, ser jeg det slik at som fullt medlem får vi nok strukturomlegninger i fullt mon. Vi får en gevinst for eksportnæringene, men den vil neppe bli så stor at den samtidig oppveier både det tap som hjemmenæringene lider og den veldige omstillingsprosess som vi må gjennom. Vi får altså strukturomlegningen, men vi får knapt nok den raske vekst som ellers var forutsatt. Av den grunn er dette med mulighetene for unntaksbehandling svært vesentlig.

Jeg deler ikke den vurdering ordføreren har gitt uttrykk for angående mulighetene for å få tilstrekkelige unntak for å løse problemene i den forbindelse. Nå er dette et veldig vanskelig felt å argumentere på, for hvis vi skal inn som fullt medlem, er det i utpreget norsk interesse, i alles interesse og i min interesse at vi får så vidtgående unntak som mulig, så det er vanskelig å argumentere offisielt *mot* at vi kan få slike ganske vidtgående unntak. Men jeg vil gjerne ha nevnt det her at jeg ikke deler den vurdering som er kommet til uttrykk her, men derimot ser det slik at det kan være svært vanskelig for et lite land, med den begrensede innflytelse vi har, å få de nødvendige unntak også i denne relasjon, bl.a. fordi at også her skal unntakene diskuteres og endelig vedtas av Fellesskapets organer, der vår innflytelse i ethvert tilfelle blir meget beskjeden.

Rakel Seweriin: Det er en vurdering som må komme til uttrykk der vi snakker om medlemskap, assosiering eller å stå utenfor. Det kommer vi tilbake til siden.

Borgen: Det er her snakket om mulighetene for unntaksbehandling.

Formannen: Det er vel ikke egentlig så meget snakk om unntak – eller hva sier ordføreren?

Erling Petersen: Jeg kan ikke se at det kan medføre noen endringer. Om et medlem erklærer seg uenig i en vurdering, kan ikke godt vi som har en annen vurderingsoppfatning, endre vår tekst for å komme à jour med det enkelte medlem. At det teoretisk er adgang til unntak, kan ingen benekte. Spørsmålet om hvor store mulighetene for det er, kan vi se forskjellig på, men lenger kommer vi vel ikke.

Formannen: Vi går da videre til side 12.

Johs. Olsen: Det er litt uklart, det som står i de tre første setningene på side 12. Der står det først:

”Bestemmelsene hjemler ikke fri etableringsrett i den forstand at de enkelte medlemsland uten videre må oppheve lover og bestemmelser som regulerer etablering og næringsvirksomhet. Traktaten fastslår at i løpet av overgangstiden, dvs. fram til 1970 skal borgere i og selskaper fra en medlemsstat få adgang til å utøve næringsvirksomhet i en annen medlemsstat på nasjonale vilkår.”

Traktaten sier altså at inntil 1970 kan man ha særordninger, slik at nasjonale bestemmelser kan gjelde, men etter 1970 bortfaller de. Og så står det til slutt:

”Alle bestemmelser som stiller borgere og selskaper i andre medlemsland dårligere enn landets egne borgere skal etter dette i prinsippet fjernes.”

Inntil 1970 skal det altså være anledning til å opprettholde nasjonale vilkår når det gjelder etablering og næringsvirksomhet, men etter 1970 skal de fjernes. Det er vel ikke da helt riktig å si at ”bestemmelsene hjemler ikke fri etableringsrett i den forstand at de enkelte medlemsland uten videre må oppheve lover og bestemmelser som regulerer etablering og næringsvirksomhet”, når det gjelder bl.a. fisket og andre ting. De gjeldende bestemmelser i vår næringslovgivning må bortfalle når vi er ferdige med tredje etappe, altså etter 1970. Traktaten sier med rene ord at da skal harmoniseringen være kommet så langt at de avvikende bestemmelser i den nasjonale lovgivningen i de forskjellige land skal fjernes. Derfor gir det som står her, i all fall grunnlag for misforståelser.

Formannen: Jeg er ikke så helt sikker på det, for traktaten må vel forstås slik at visse nasjonale bestemmelser fortsatt vil gjelde, bl.a. bestemmelser ut fra helsehensyn – for å ta det eksempel – og andre ting som er forbundet med bedrifter.

Skattelovgivningen i de enkelte land vil også gjelde. Men det som må oppheves, det er bestemmelser som diskriminerer mellom utlendinger og innlendinger. Derfor tror jeg det er riktig å si at man må ikke uten videre oppheve lover og bestemmelser som regulerer etablering og næringsvirksomhet. Derimot skal, som det står her, "alle bestemmelser som stiller borgere og selskaper i andre medlemsland dårligere", fjernes.

Borten: I de diskusjoner som tidligere er ført om nettopp det problemet, er det jo presisert nokså sterkt, bl.a. av Løchen-utvalget, at det naturligvis også må skje en harmonisering av det nasjonale lovverket. Dette er vel så pass vesentlig at det kanskje kunne være verdt å ta med litt om det under behandlingen av dette avsnittet, for det gjelder jo noe som vi alle er enige om at vi må være forberedt på.

Ellers hadde jeg et spørsmål angående utredningsarbeidet i forbindelse med dette avsnittet. Jeg kan godt ta det opp ved møtets slutt hvis det ikke passer inn her nå, men jeg vil annonsere det allerede nå.

Johs. Olsen: Jeg kan ikke forstå at det kan stå slik som det er skrevet her, jeg tror det gir grunnlag for misforståelser. Roma-traktatens artikler er jo klart definert både av Frihandelsutvalget og av Løchen-utvalget derhen at hvis vi har bestemmelser i vår lovgivning om næringsvirksomhet som ikke er i samsvar med prinsippene i Roma-traktaten, så må de bestemmelsene fjernes etter overgangstidens slutt, da skal næringene være harmonisert, slik at de nasjonale bestemmelsene skal fjernes. Det står jo uttrykkelig i avtalen, og da kan ikke dette stå slik som det står her.

Røiseland: Det som står her, er jo eit ordrett sitat av det som står i anten St.meld. nr. 15 eller vedlegga. Eg er ikkje sikker på om det er Frihandelsutvalets eller Løchen-utvalets ord som er brukt, men det er sitat ord til anna, det er eg heilt sikker på, for eg har vore borte i akkurat same formuleringa då eg sjølv skulle skrive om etableringsretten og då eg no skulle skrive om tingingsopplegget.

Formannen: Vi kan kanskje da henstille til ordføreren at han ser litt nærmere på dette. Han kan jo også konferere litt med hr. Johs. Olsen om hva det er han i særdeleshet har heftet seg ved.

Hvis det ikke er noen bemerkninger til resten av side 12, går vi over på side 13.

Borgen: Jeg vil vende tilbake til dette med bestemmelser om unntak fra hovedprinsippene. Som jeg sa i mitt foregående innlegg, er dette et veldig vanskelig punkt å diskutere, fordi en risikerer å bringe fram offentlig argumenter som kan brukes imot norske interesser under forhandlingene. Men jeg er uenig i den vurdering som går igjen som en rød tråd i også denne siste del av fremstillingen.

Formannen: Jeg forstår det slik at en del av komiteens medlemmer må gå herfra kl. 12.15, så jeg vil foreslå at vi avbryter forhandlingene nå og at vi går videre i morgen. Men jeg vil gjerne da med en gang spørre om det kunne være mulig å ta et ettermiddags- eller kveldsmøte i morgen istedenfor møte lørdag.

Rakel Seweriin: Jeg vil anbefale at vi tar et møte i morgen ettermiddag, men at vi ikke nå avgjør om det skal være istedenfor møte lørdag, for det er det vel arbeidet som vil avgjøre. Jeg synes at når vi må korte av en time i morgen formiddag, må vi prøve å ta et ettermiddagsmøte.

Bondevik: Eg skal ikkje seie noko om dei møta som me skal ha. Eg vil berre seia at eg korkje kan koma i morgon ettermiddag eller laurdag. Komiteen kan gjerne ha møte likevel, men eg er bunden til andre møte.

Borten: Jeg kommer tilbake til det spørsmålet jeg nevnte jeg ville ta opp. Det gjelder rent generelt det utredningsarbeid som pågår. De som har vært ute i debatt om Fellesmarkedet, har sikkert stadig erfart at de støter på området konsesjonslovgivningen og det som dermed står i forbindelse, hvor mye av det vi vil kunne regne med å bibeholde osv. Og det har jo vært annonsert at de enkelte fagdepartementer har arbeidet i lengre tid, hver på sitt område, for å danne seg en begrunnet oppfatning om hva som i den gjeldende norske lovgivning bør forandres, og i tilfelle slik og slik. Jeg vil gjerne spørre om det nå er noe av det materialet som er sammenfattet og er kommet så langt at det er tilgjengelig for oss qua stortingsmenn, så vi kunne få støtte fra fagdepartementene i våre vurderinger.

Formannen: Så langt jeg er underrettet, arbeides der med disse sakene, og der har jo faktisk nå vært arbeidet med dem siden før jul. Det er jo et meget vidtfavnende felt, men det legges jo opp bl.a. av hensyn til forhandlingsgrunnlaget. Det er selvsagt et overordentlig vanskelig tema fordi det i aller høyeste grad gjelder vårt forhandlingsgrunnlag, og departementene har derfor vært veldig forsiktige, de har ikke engang offentliggjort hvilke komiteer de har oppnevnt, som altså dels er på rent departemental basis, men hvor der også i enkelte tilfelle har vært trukket inn folk fra næringslivet. Men jeg kan godt undersøke saken. For øvrig tilbød jo handelsministeren at han kunne legge ut i komiteen de utredninger som hittil var kommet, i all fall om kapitalbevegelsene, og jeg tror det gjaldt et utvalg til, så hvis det er noe ønske om det, kan det dokumentet bli utlagt som et fortrolig dokument.

Borten: Jeg vil si at jeg for mitt vedkommende – i all fall nærer et ønske om det, for jeg kan tenke meg at de slutninger departementene kommer til, har betydning bl.a. for vårt arbeid med å formulere de bemerkninger vi vil formulere i relasjon til forhandlingsopplegget. Så vi skulle gjerne ha noe av det før vi skal avgi denne innstilling.

Formannen: Jeg skal da sørge for at disse papirer som handelsministeren mente kunne utlegges, blir utlagt, men jeg vil igjen understreke at det gjelder veldig fortrolige ting og fortrolige dokumenter.

Jeg minner om at det er nytt møte i morgen kl. 11.

Møtet hevet kl. 12.15.